Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2025–2026

29 614 **Grondrechten in een pluriforme samenleving**

35 165 **Verkiezingen**

Nr. 188

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 27 maart 2026

Op 8 maart was het internationale vrouwendag. Een dag waarop de strijd voor gendergelijkheid wordt gevierd en wordt stilgestaan bij het belang van gelijke rechten voor mannen en vrouwen. Dat dit een strijd is van de lange adem, bewijst het feit dat Aletta Jacobs al in 1901 sprak over internationale vrouwendag. Ondanks dat er sinds die tijd veel is bereikt, blijft er ook vandaag nog veel over om voor te vechten. In 2019 bij de viering van 100 jaar vrouwenkiesrecht werd voor het laatst een Kamerbrief over het belang van diversiteit in het decentraal bestuur verstuurd.[1] Als streefdoel werd daarin opgenomen dat de man/vrouw-verhouding in het openbaar bestuur zich in de toekomst stabiliseert tussen de 40–60 procent. Dat is in het decentraal bestuur helaas nog altijd niet het geval. Inzet voor goede en gelijke representatie blijft dus nodig.

Mijn ambtsvoorganger heeft tijdens het commissiedebat Versterking lokaal bestuur van 10 september 2025 toegezegd te zullen komen met een Kamerbrief met cijfers over diversiteit in de samenstelling van het decentraal bestuur.[2] Daarnaast is in het commissiedebat van 14 januari jl. toegezegd in te gaan op het fenomeen dat ondervertegenwoordigde groepen in het decentraal bestuur – zoals vrouwen – vaker slachtoffer zijn van bedreigingen en intimidaties.[3] In deze Kamerbrief ga ik op beide toezeggingen in en sta ik ook stil bij het belang van een goede gelijkwaardige vertegenwoordiging. Daarnaast licht ik enkele initiatieven van mijn ministerie toe die bijdragen aan het vergroten van de diversiteit binnen het decentraal bestuur. Tot slot doe ik een oproep aan alle betrokkenen om in mijn voorliggende ambtstermijn samen met mij werk te maken van dit belangrijke onderwerp. Juist nu de democratie wereldwijd steeds meer onder druk komt te staan, is het van belang om te

[1] Kamerstukken II, 2018/19, 30 420, nr. 328, wel is er onlangs nog een Kamerbrief uitgegaan over Verkenning passiefkiesrecht voor vrouwen Kamerstukken II, 2025/26, 29 614, nr. 187
[2] Kamerstukken II, 2025/26, TZ202510-084
[3] Kamerstukken II, 2025/26, TZ202602-037

kst-29614-188
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2026

investeren in een zo goed en sterk mogelijk volksvertegenwoordiging en bestuur. Een representatieve samenstelling is daarvoor essentieel.

Belang van representatie

De essentie van democratie is voor mij dat conflicterende opvattingen en belangen over de inrichting van onze samenleving via een open en vrij debat met elkaar uitgewisseld worden door verkozen volksvertegenwoordigers. Zo komen we tot gedragen besluiten. De bescherming van ondervertegenwoordigde groepen moet daarbij in acht worden genomen. Democratie is immers meer dan de helft plus één, maar gaat ook over oog hebben voor en recht doen aan minderheden. De uitkomsten van dit debat, dienen het algemeen belang. Wanneer bepaalde (groeps)belangen echter structureel onder- of oververtegenwoordigd raken, komt dit idee onder druk te staan.

Je kunt als burger ook op andere manieren politiek actief zijn. Zo kun je een burgerinitiatief starten, een demonstratie organiseren of deelnemen aan studenten- of patiëntenraden. Op deze wijze oefen je ook invloed uit op hoe wij Nederland vormgeven. In deze brief richt ik mij echter alleen op politieke ambtsdragers op gemeentelijk, provinciaal en waterschapsniveau. Zij vervullen een cruciale rol in onze representatieve democratie, maar leunen ook op al die andere vormen van democratische betrokkenheid. Waar het de algemeen bestuurders, dagelijks bestuurders en dijkgraven van de waterschappen betreft, werk ik samen met de Minister van Infrastructuur en Waterstaat als stelselverantwoordelijke voor de waterschappen.

Er zijn vanouds twee manieren om representatie te benaderen. Bij de eerste benadering gaat het om descriptieve vertegenwoordiging. In hoeverre *lijken* vertegenwoordigers op degenen die zij vertegenwoordigen, bijvoorbeeld wat betreft leeftijd, geslacht, etniciteit, opleiding, beroepsmatige achtergrond? Bij de tweede gaat het om de vraag in hoeverre vertegenwoordigers *handelen* conform de opvattingen en belangen van degenen die zij vertegenwoordigen, dus om inhoudelijke vertegenwoordiging. Een derde manier om naar dit vraagstuk te kijken is via symbolische vertegenwoordiging. Daarbij gaat het uiteindelijk om de herkenbaarheid van politiek en bestuur voor alle burgers en daarmee ook om de legitimiteit van het stelsel. Als de afstand tussen (groepen) burgers en politiek en bestuur groeit doordat zij zich er te weinig in herkennen, tast dit op den duur de legitimiteit van het systeem aan.[4]

Uit onderzoeken blijkt dat er een veelheid aan oorzaken is voor de ondervertegenwoordiging van diverse categorieën burgers in de politiek. In het verleden werden die oorzaken vooral gezocht in de kenmerken van deze groepen zelf, zoals bijvoorbeeld verschillen in opleidingsniveau of -richting. Meer en meer is men echter gaan kijken naar de kenmerken van politieke en maatschappelijke organisaties zelf: de onevenwichtige samenstelling van ledenbestanden en, vooral, het rekruteren uit een beperkte kring, de voorsprong van zittende politici en bestuurders boven nieuwkomers, een gebrekkige doorstroming en onvoldoende heldere en toetsbare selectiecriteria.

In deze Kamerbrief richt ik mij op een aantal groepen die systematisch ondervertegenwoordigd zijn in het decentraal bestuur. Hierbij bestaan er zorgen of zij voldoende descriptief, inhoudelijk en/of symbolisch gepresenteerd zijn. Naast de genderdimensie kijken we daarbij ook naar politici

[4] Zie bijvoorbeeld Dagevos & Vermeulen (2024), via: Is de politiek er voor iedereen? | Sociaal en Cultureel Planbureau

met een niet-Westerse migratieachtergrond, mensen met een beperking, jongeren en mensen met een praktische opleidingsachtergrond.

Feiten en cijfers

In alle verschillende gremia van het decentraal bestuur blijft de diversiteit nog achter. Zo is de meerderheid van bestuurders en volksvertegenwoordigers man en met een gevorderde leeftijd. In het door BZK mogelijk gemaakte dashboard «Staat van het Bestuur» zijn alle actuele gegevens over alle decentrale bestuurslagen terug te vinden. Ik beperk me hieronder tot de gegevens over de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders.

Uit dit dashboard blijkt dat op 1 januari 2026 32 procent van de raadsleden vrouw is.[5] Onder wethouders ligt dat aandeel op 27 procent en onder burgemeesters op 31 procent. De gemiddelde leeftijd van raadsleden in Nederland was op 1 januari van dit jaar 55 jaar. Wethouders zijn gemiddeld 53,5 jaar oud en burgemeesters 55,5 jaar. Het merendeel van de lokale volksvertegenwoordigers en bestuurders heeft een hbo- of universitaire opleiding. Dat geldt voor 81 procent van de raadsleden, 83 procent van de wethouders en 97 procent van de burgemeesters.

De publicatie «Staat van het Bestuur 2024» geeft de volgende schattingen van mensen met een migratieachtergrond in het decentraal bestuur: 6 procent van alle raadsleden heeft een migratieachtergrond, 3 procent van alle wethouders heeft een migratieachtergrond en 4 procent van alle burgemeesters heeft een migratieachtergrond. Deze cijfers zijn ongeveer gelijk aan die van vijf jaar daarvoor. Dat is weinig afgezet tegen het totaal aantal Nederlanders met een migratieachtergrond van 25,2 procent.[6]

Ook is er sprake van een ondervertegenwoordiging van mensen met een beperking in de politiek en het bestuur. Op basis van een al wat oudere inventarisatie is de schatting dat nog geen 0,5 procent van alle decentrale politieke ambtsdragers een structurele functionele beperking heeft.[7] Hier zijn geen precieze cijfers over beschikbaar, maar de grove schatting wijst wel in de richting van ondervertegenwoordiging. Uit de Gezondheidsenquête van het CBS blijkt dat in 2023 6 procent van de personen tussen de 15 en 65 jaar zich ernstig beperkt voelt in de activiteiten die mensen gewoonlijk doen. Nog eens 24 procent voelt zich daarin beperkt, maar niet ernstig.

Ik blijf monitoren op diversiteit binnen het decentraal bestuur om over een langere periode te kunnen bezien hoe dit zich ontwikkelt. Hierover rapporteer ik tweejaarlijks in de publicatie «Staat van het Bestuur». In de tussentijd worden actuele cijfers gepubliceerd op www.staatvanhetbestuurdashboard.nl

Vormen van real time monitoring zoals dit dashboard die ontsluit zijn alleen te verantwoorden voor de meer generieke achtergrondkenmerken van politieke ambtsdragers, zoals leeftijd en geslacht, die geaggregeerd

---

[5] De cijfers over de laatste gemeenteraadsverkiezingen zijn nog niet bekend. De verwachting is niet dat de cijfers n.a.v. de gemeenteraadsverkiezingen m.b.t. ondervertegenwoordigde groepen ineens drastisch gewijzigd zijn, omdat er sprake is van een lange trend van ondervertegenwoordiging. Vandaar dat hier wordt volstaan met een verwijzing naar het dashboard, daar worden ook de nieuwe cijfers gepubliceerd zodra die beschikbaar zijn.

[6] Vermeulen, F. (2023) Hoe divers zijn de Nederlandse gemeenteraden? De definitie voor «migratieachtergrond» die hier wordt gehanteerd luidt: «een persoon die zelf, of van wie minimaal één van de ouders, in het buitenland geboren is.»

[7] Ministerie van BZK (2019), In de beperking toont zich de meester … Bevindingen van een inventariserend onderzoek naar politici met een structurele functionele beperking.

worden weergegeven voor groepen van grotere omvang. Migratieachtergrond en beperking worden niet actief bijgehouden en geregistreerd, in het licht van privacyoverwegingen en complexiteit van definities. Schattingen van de omvang van deze groepen zijn gebaseerd op zelfrapportage in enquêteonderzoek.

Vergroten van de instroom

Er bestaan zorgen of, zeker op de lange termijn, nog voldoende mensen politiek actief willen worden op lokaal niveau. Een deel van de partijen heeft moeite met het vinden van voldoende en geschikte kandidaten voor de kieslijsten voor de gemeenteraadsverkiezingen, blijkt uit periodieke onderzoeken naar de rekrutering van raadsleden[8]. Daarom heeft mijn ambtsvoorganger met de Kamerbrief Waardevol politiek ambt aangegeven wat in algemene zin kan worden gedaan om de instroom in het ambt te vergroten en de aantrekkelijkheid van het ambt te verbeteren.[9] In het najaar kom ik met een Kamerbrief over de voortgang van de in gang gezette acties uit die brief. Hieronder richt ik me specifiek op een aantal projecten waarmee we in het bijzonder ondervertegenwoordigde groepen proberen te stimuleren om politiek actief te worden.

Vergroten instroom volksvertegenwoordigers

In opdracht van mijn ministerie organiseren we dit jaar rondom de gemeenteraadsverkiezingen de eerste editie van de Next Step Academy.[10] Hierin worden jongeren met een praktische opleidingsachtergrond actief begeleid om zo hun politieke ambities te ontwikkelen en te realiseren. Stichting Voor Democratie ontvangt subsidie van BZK om kraamkamers voor jong politiek talent met een praktische opleidingsachtergrond te ontwikkelen.[11] Beide projecten zijn pilots die, mits goed geëvalueerd, structureel aangeboden kunnen worden.

Stem op een Vrouw ontvangt al een aantal jaar subsidie van BZK voor het organiseren van een mentornetwerk waarbij vrouwelijke aspirant-politici gekoppeld worden aan ervaren vrouwelijke politici.[12] Het mentorschap kan functioneren als een klankbord, verschaft de deelnemers toegang tot netwerken die anders gesloten blijven en kan kandidaten steunen wanneer dat nodig is. Op deze manier draagt het mentornetwerk bij aan het realiseren van politieke ambities van vrouwelijke aspirant-politici. Bovendien ontstaat er een alumni-netwerk van vrouwen die hebben deelgenomen aan het mentornetwerk. Zij vormen een inspiratiebron voor de vrouwelijke politici van de toekomst en verstevigen tegelijkertijd de positie van vrouwen in het ambt.

Het Ministerie van OCW levert ook een bijdrage met steun aan alliantie Politica, bestaande uit vier organisaties (WO=MEN Dutch Gender Platform, Stem op een Vrouw, Nederlandse Vrouwen Raad en Emancipator). Politica zet zich in voor meer vrouwen in de politiek. Via mentorschap en training ondersteunt de alliantie nieuw politiek talent. Afgelopen jaar heeft de Nederlandse Vrouwenraad (NVR) in het kader van Prinsessendag – hét evenement voorafgaand aan Prinsjesdag, om de aandacht te richten op de positie van vrouwen in de politiek – wederom een bijeen-

---

[8] M. Boogers en G. Voerman, Kandidaat voor de raad. Rekrutering en selectie van kandidaten voor de gemeenteraadsverkiezingen in 2022, UT/RUG, 2023.
[9] Kamerstukken II, 2024/25 36 600 VII-143
[10] Zie voor meer informatie www.thenextstepacademy.nl
[11] Zie voor meer informatie www.stichtingvoordemocratie.nl/meer-vakmensen-in-de-politiek
[12] Zie voor meer informatie www.stemopeenvrouw.com/mentornetwerk

komst georganiseerd, die deze keer in het teken stond van de framing van vrouwelijke politici in de media.

Stichting Stem op een Vrouw leidt binnen de alliantie ook een werkgroep met landelijke politieke partijen om de politieke werkomgeving veiliger en meer inclusief te maken.[13]

Mijn ministerie verstrekt daarnaast subsidie aan Zorgbelang Inclusief om het project Politiek Actief met een beperking te organiseren. Daarbij worden twintig kandidaten met een fysieke beperking begeleid om hun politieke drijfveren en ambities te ontwikkelen. Ze nemen daarbij onder andere deel aan op maat gesneden activiteiten van ProDemos. Enkele eerdere kandidaten uit dit programma zijn bij de aankomende gemeenteraadsverkiezingen op een kieslijst terechtgekomen. Ook hier bouwt zich weer een groep alumni op die kennis vergaart over de belemmeringen voor deelname van deze specifieke groep aan politiek en bestuur. Dat levert waardevolle inzichten op voor het wegnemen van deze belemmeringen en kan de weg naar politieke deelname voor deze groep vergemakkelijken. In aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen ging ik op werkbezoek bij LFB waar ik ook sprak met mensen met een licht verstandelijke beperking. Het is ook van belang dat deze doelgroep zich vertegenwoordigd weet in politiek en bestuur. Ik ga daarom graag in gesprek met LFB en andere belangenorganisaties om te onderzoeken hoe we daar op een passende manier werk van kunnen maken.

Tot slot heeft BZK het samenstellen van een essaybundel over het bestaan van 40 jaar kiesrecht voor niet-ingezeten op gemeentelijk niveau gesubsidieerd.[14] Het invoeren van dit kiesrecht is belangrijk gebleken voor de politieke integratie van mensen met een niet-Westerse migratieachtergrond. In veertig jaar tijd is er veel veranderd voor deze groep, maar aandacht blijft nodig om ook de participatie en deelname van deze groepen te garanderen. Op 30 maart staat een kennisbijeenkomst gepland waarin deze bundel centraal staat. Daar hopen we met de aanwezige betrokkenen volgende stappen te kunnen zetten om ook deze groep structureler bij het decentraal bestuur te betrekken.

Instroom bestuurders

Voor het wethouderschap en het burgemeestersambt mag verwacht worden dat er vanuit de doorstroom van bovengenoemde groepen uiteindelijk ook daar meer diversiteit zal komen. Maar ik zet me daarnaast ook voor die ambten specifiek in om een meer diverse instroom te bevorderen. In 2025 is in opdracht van mijn ministerie het rapport «Wie wil nog burgemeester worden» met daarin onder andere aanbevelingen voor de toegankelijkheid en aantrekkelijkheid van het ambt verschenen.[15] In samenwerking met de provincies organiseert BZK in 2026 expertmeetings om de aanbevelingen uit dit rapport uit te werken tot concrete handelingsperspectieven. De expertmeetings betreffen onder andere de vraag hoe ondervertegenwoordigde groepen beter kunnen worden geïnteresseerd voor het burgemeestersambt. Mijn ministerie zet daarnaast in op een intensivering van het oriëntatieprogramma van het Nederlands Genootschap van Burgemeesters, dat van start gaat in 2026. In het nieuwe programma wordt een «trechtermodel» gehanteerd, waarbij in verschillende oriëntatiefasen beter wordt aangesloten bij de informatie-

---

[13] Voor meer informatie over de alliantie, zie www.politica.nl

[14] De essaybundel is te raadplegen via: Veertig jaar lokaal kiesrecht voor migranten | Kennisbank Openbaar Bestuur

[15] Otjes & Runderkamp (2025), Wie wil nog burgemeester worden? via: Wie wil nog burgemeester worden? | Rapport | Rijksoverheid.nl

behoefte van kandidaten. Ook is er specifieke aandacht voor «zij-instromers», serieus geïnteresseerden uit groepen die op dit moment ondervertegenwoordigd zijn in het burgemeesterscorps.

Daarnaast is er in de nieuwe subsidieregeling voor de beroeps- en belangenverenigingen in het decentraal bestuur opgenomen dat de subsidie gebruikt mag worden voor het organiseren van oriëntatieprogramma's. Ook de Wethoudersvereniging kan hier gebruik van maken. Om bij de aanstaande formaties na afloop van de gemeenteraadsverkiezingen ook aandacht te besteden aan het belang van diversiteit, bied ik vanuit BZK aan betrokkenen bij de formatie tien maal de training Selecteren zonder vooroordelen aan. Deze training richt zich op het verbeteren van de selectieprocedure om zo de beste kandidaat op de beste plek te krijgen.

Rol politieke partijen

Politieke partijen spelen een cruciale rol in het bevorderen van de toegankelijkheid van de politiek. Zij vormen een brug tussen de overheid en de samenleving door onder andere ideeën en opvattingen op te halen en te vertolken, kandidaten te werven en te selecteren en kiezers te mobiliseren. Hoe politieke partijen mensen werven en selecteren voor politieke functies, is gezien hun onafhankelijke positie aan politieke partijen zelf. Wel doe ik in het wetsvoorstel Wet op de politieke partijen een voorstel om de subsidiedoelen uit te breiden, zodat politieke partijen voortaan subsidie kunnen aanvragen voor activiteiten ter bevordering van de participatie van ondervertegenwoordigde groepen. Daarnaast ben ik van plan om samen met de politieke jongerenorganisaties en diversiteitsnetwerken van partijen op te trekken om interventies te ontwikkelen die de toegankelijkheid van de politiek verder kunnen bevorderen. Daar betrek ik ook mijn toezegging aan belangenorganisaties van mensen met een licht verstandelijke beperking bij om te onderzoeken hoe zij beter bij politiek en bestuur betrokken kunnen worden.

Tijdens het ambt

Hieronder ga ik in op hoe de rechtspositie van politieke ambtsdragers bijdraagt aan het vergroten van de diversiteit en inclusiviteit en mijn inzet op weerbaar bestuur in relatie tot dit thema.

Rechtspositie decentrale politieke ambtsdragers

Volksvertegenwoordigers hebben een aparte rechtpositie, onder andere vanwege het ontbreken van een formele werkgever. Via onder meer het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers is er toch voorzien in een specifieke rechtspositie voor lokale bestuurders. Daarnaast is in de Kieswet in een afzonderlijke regeling voor volksvertegenwoordigers voorzien, die rekening houdt met het bijzondere karakter van hun politieke ambt. In het geval van zwangerschap van vrouwelijke volksvertegenwoordigers is gebleken dat de huidige regeling, zoals neergelegd in de Grondwet en Kieswet, niet in alle gevallen recht kan doen aan de situatie waarin zij zich bevinden. Door het vorige kabinet is daarom een wetsvoorstel aangekondigd tot modernisering en flexibilisering van de regeling.[16] Dit wetsvoorstel is in voorbereiding en recent is de consultatie daarvan afgerond.

Met het wetsvoorstel worden de termijnen waarvoor volksvertegenwoordigers en dagelijks bestuurders zich kunnen laten vervangen geflexibili-

[16] Kamerstukken II, 2023–2024, 36 410 VII, nr. 91.

seerd. Na een eerste initiële periode van 16 weken, zoals nu ook bestaat, wordt het mogelijk deze periode te verlengen met aanvullende blokken van 4 weken. Als 16 weken vervanging niet voldoende blijkt om genoeg hersteld te zijn om het ambt weer te kunnen oppakken, wordt het dus mogelijk om de vervanging te verlengen, zonder dat daarvoor weer een volledige vervangingsperiode van 16 weken nodig is. Hiernaast wordt de wettelijke belemmering voor vrouwelijke volksvertegenwoordigers om zich bij aanvang van hun ambtsperiode wegens zwangerschap en bevalling direct te laten vervangen, weggenomen.

Een andere belangrijke voorgestelde wijziging, is dat niet langer gesproken zal worden over het tijdelijk ontslag van volksvertegenwoordigers in verband met zwangerschap en bevalling dan wel ziekte. In plaats daarvan zal worden gesproken over het tijdelijk van hun ambt ontheffen. Daarbij blijft overigens gelden dat de tijdelijke ontheffing slechts plaats kan vinden op verzoek van degene die het betreft. Het begrip tijdelijk ontslag heeft maatschappelijk weerstand opgeroepen, omdat het doet denken aan vroegere tijden waarbij gehuwde vrouwen ontslag werd aangezegd. Er heerst ook onbegrip over het feit dat er voor vrouwelijke volksvertegenwoordigers, anders dan voor vrouwelijke werknemers, geen sprake is van verlof.

Ik heb begrip voor de weerstand tegen deze term. Verlof van het lidmaatschap van een vertegenwoordigend orgaan terwijl het lid wordt vervangen, is echter niet mogelijk. Dit hangt samen met het feit dat in dat geval het (grond)wettelijk aantal volksvertegenwoordigers zou worden overschreden. Door verlof wordt het lidmaatschap namelijk niet teniet-gedaan. Er is daarom gekozen voor modernisering van de regeling binnen de ruimte die de Grondwet biedt. Dit heeft geleid tot het voorstel de term tijdelijk ontslag te vervangen door tijdelijke ontheffing van het ambt. Die term heeft geen ongewenste connotaties én blijft duidelijk maken dat de volksvertegenwoordiger tijdelijk het ambt niet vervult.[17]

Verder worden voor dagelijks bestuurders, waarvan het ambt anders dan voor (decentrale) volksvertegenwoordigers geen nevenfunctie behelst en wel sprake is van verlof, de verlofgronden uitgebreid met geboorte-, adoptie- en (mantel)zorgverlof. Voor deze nieuwe kortdurende verlofvormen wordt geen vervanger benoemd, maar wordt de afwezigheid binnen het college opgelost door tijdelijke aanpassing van de portefeuilleverdeling. Verruiming van de vervangingsgronden van volksvertegenwoordigers wordt niet voorgesteld, aangezien dat een wijziging van de Grondwet vergt en het kabinet nog steeds achter de eerdere principiële argumenten van de Grondwetgever staat om vervanging vanwege het bijzondere karakter van het ambt en het kiezersmandaat te beperken tot zwangerschap en bevalling en ziekte.

Deze maatregelen vergroten de aantrekkelijkheid van het ambt. In het bijzonder voor vrouwelijke aspirant politici, maar ook voor de bredere bevolking die politieke aspiraties heeft. De voorgenomen wetswijziging is daarmee een voorbeeld van het wegnemen van structurele barrières in de vormgeving van het decentraal bestuur die bepaalde groepen weerhoudt hier in gelijke mate aan te participeren.

Tot slot wil ik ook kort ingaan op de rechtspositie voor politieke ambtsdragers met een beperking. Mijn ambtsvoorganger heeft daar Kamer-

[17] Hiermee wordt ook invulling gegeven aan de toezegging van de Staatssecretaris van OCW aan lid Rooderkerk (D66), gedaan in het commissiedebat Emancipatie (juni 2025), om de vervanging van de term ontslag onder de aandacht te brengen bij BZK (TZ202506-086)

vragen over beantwoord.[18] Hier volsta ik door te zeggen dat dit onderwerp mijn volledige aandacht heeft en dat er via diversiteitsplein.nl ook aan kennisopbouw wordt gewerkt om ook mensen met een beperking zo gelijkwaardig mogelijk mee te laten doen aan het decentraal bestuur.

Weerbaar bestuur

Het is zorgwekkend hoeveel (kandidaat-)raadsleden, wethouders en burgemeesters te maken krijgen met bedreigingen. In aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen werd dat nog weer eens extra duidelijk. Bestuurders en politici zetten zich met hart en ziel in voor de publieke zaak, vaak naast een andere baan. Dit moeten zij veilig kunnen doen. De democratische besluitvorming mag onder geen beding onder druk komen te staan. De landelijke politiek moet hen daarin steunen.

Helaas zien wij dat vrouwelijke politieke ambtsdragers in hogere mate te maken krijgen met agressie en intimidatie. Zo blijkt uit de Monitor Integriteit en Veiligheid 2024 dat 55 procent van de vrouwelijke politieke ambtsdragers werd geconfronteerd met agressie, tegenover 37 procent van hun mannelijke collega-ambtsdragers. Ook is bij vrouwelijke politieke ambtsdragers de impact van de agressie groter dan bij mannen: 74 procent van de vrouwen ervaart hiervan negatieve gevolgen tegenover 57 procent van de mannen. De verschillen tussen mannen en vrouwen worden op uiteenlopende vlakken zichtbaar: naast een groter effect op het werkplezier is er bij vrouwen ook een grotere invloed op het sociale mediagebruik, de manier van werken, de geestelijke gezondheid en het privégedrag. In het najaar van 2026 volgt een nieuwe versie van deze tweejaarlijkse Monitor.

Deze verschillen tussen mannen en vrouwen zijn zorgelijk en hebben mijn aandacht. Binnen de inzet en acties van het programma weerbaar bestuur wordt rekening gehouden met de onevenredige mate waarin vrouwelijke politieke ambtsdragers geraakt worden door bedreiging en intimidatie. Zo wordt er samengewerkt met stichting Stem op een Vrouw die een training «omgaan met agressie en intimidatie» heeft ontwikkeld specifiek voor vrouwelijke ambtsdragers. Ook wordt er door hen een mentornetwerk onderhouden en is er recent door de leden van de werkgroep «(on)veilig in de politiek» van Stem op een Vrouw een Protocol voor Online Haat ontwikkeld, een initiatief dat ik van harte steun.

Ook benoemt het Ondersteuningsteam weerbaar bestuur dit onevenredige effect als zij bij gemeenten te gast zijn en roept het de aanwezige burgemeester, wethouders, raadsleden en ambtenaren op hier extra oog voor te hebben en nazorg te bieden. Via het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid, een partner van het Netwerk Weerbaar Bestuur, kunnen decentrale bestuurders en volksvertegenwoordigers op kosten van mijn ministerie een veiligheidsscan krijgen. Een veiligheidsadviseur komt dan bij de politieke ambtsdragers thuis en geeft concrete adviezen waarmee ze hun veiligheid en weerbaarheid kunnen vergroten. In deze adviezen is er ruimte voor maatwerk. Bij alle politieke ambtsdragers wordt gekeken naar hun behoefte en waar zij het meest mee geholpen zijn. De adviseurs bekijken zorgvuldig en volgens uniforme standaarden welke maatregelen noodzakelijk en passend zijn voor het vergroten van de preventieve veiligheid. Hierbij wordt bijvoorbeeld naar de aard van (mogelijke) dreigingen gekeken.

Voor effectief beleid is inzicht noodzakelijk. Daarom verken ik de mogelijkheden naar een grootschalig onderzoek naar online agressie richting

[18] Kamerstukken II, 2025/26, 2025D40373

politici, waar met name vrouwelijke politici mee te maken krijgen. Tot slot is het goed om naast de acties die ik als Minister neem aan te geven dat dit een probleem is van ons allemaal. Agressie en intimidatie zijn een onacceptabele normvervaging waartegen wij ons allemaal uit moeten (blijven) spreken.

Conclusie

De inzet om onze decentrale volksvertegenwoordigingen en besturen een goede afspiegeling te laten zijn van onze samenleving is er één van de lange adem. Zoals de lange traditie van internationale vrouwendag bewijst is niet aflatende inzet nodig om gelijke rechten en kansen voor iedereen te bewerkstelligen. Via de inzet op divers en inclusief bestuur hoopt mijn ministerie een bijdrage te leveren aan de kansen van alle Nederlanders om politiek actief te worden.

Op alle ondervertegenwoordigde groepen wordt ingezet. Tegelijkertijd zou het goed zijn als deze inzet structureler van aard wordt en een groter bereik krijgt. Ook de aansluiting op (lokale) politieke partijen is daarbij van belang. Hierin valt nog veel winst te boeken. In mijn rol als Minister van BZK voel ik de verantwoordelijkheid om een gelijk speelveld te creëren voor deelname aan politiek en bestuur. Daartoe kan ik mensen aan het begin van hun politieke carrière begeleiden in het ontwikkelen van hun ambities en toegang verschaffen tot de juiste netwerken en inzetten op een inclusieve politieke cultuur als mensen zijn verkozen.

Ik ben dankbaar voor de mensen die zich momenteel al inzetten voor de decentrale democratie. De berichtgeving dat veel raadsleden ondanks toegenomen haat en bedreiging door willen gaan voor een volgende periode in de gemeenteraad stemt mij dan ook hoopvol.[19] Mijn waardering voor het belangrijke werk dat zij doen is groot. Samen met hen, politieke partijen, maatschappelijke organisaties en de wetenschap wil ik werk maken van een nog diverser en inclusiever bestuur. Dit komt de kwaliteit van de besluitvorming ten goede en vergroot de herkenbaarheid en daarmee hopelijk ook de betrokkenheid van mensen bij politiek en bestuur.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
P.E. Heerma

[19] Zie o.a. www.nos.nl/collectie/14016/arikel/2602027-ondanks-toename-bedreigingen-en-intimidatie-willen-meeste-raadsleden-door